

DEDICALO LEVEL.

Aldgya meg az mindenható Isten Felségedet minden felejavaival, és tartsa meg foz ideig jó egészségben, békeségben és bódog állapotban, szent fiaért az Ur Jésus Christusért, az ő áldott szent Nevénec diczőségére, az egész Keresztyén-ségnek javára, az mi Nemzetségünknek állandó öröme és az mi Keresztyeni igaz Religion való anya Sz. Egyházainknac éppületekre. Amen. Irtam Hanoviában. Böytmás hónac XIII. napján, Az mi Urunc Jésus Christusnac 1624. eszten-dejében.

Felségednek

Alázatos és hivséges
Szolgája

Szenci Molnar Albert.

AZ HATALMAS ES
Felséges Fejedelmnek,

FRANCIA ORSZAG-
NAC FERENTZ NEVEN
ELSŐ KIRALLYANAC, UGYMINT
Hazája Fejedelmének,

CALVINVS JANOS
Békeséget és idvőséget kíván az
Christusban.

Ogy elsőben ez munkához kezdettem, Hatalmas Király, egyfálnyéra sem gondoltam én azt, hogy valamit ollyat írnc, az mi ostan Felségednek is kezé-
höz vitetné: hanem czac ez volt fándékom, hogy valami eligazítást, és mint egy Tudományikezdetet irjac azoknac Keresztyeni tanítálokra, az kic az igaz Religiohoz valami jófándékú indulattal vadnac. Es ez munkában kíváltképpen az mi Eranciai nem-
zetünk ből valóknac hasznokra fadóztam, kic közzül nagyfokakar vót-
rem esembe, hogy éhezic és somjuhozzac az Christust: de igen keveset lát-
tá közzülóc, á kic czac valami kevesé vólnának is megtanítván az ő igaz esméretire. Hogy pedig illyen vólt legyen az én fándékom, az Könyv ő ma-
ga megmutattya, mint az melly czac köz és egyigyü módon való tanítáfra
vagyon formáltatva és fereztetve. De midón latnám azt, hogy némelly

nem jambor embereknek dihásködése elannyira elhatalmazott volna az Felseged Országában, hogy ott az igaz tudománac semmi hely ne adatné: munkára méltónac íltem lenni, hogy egyfers mind az fen megemlített Keresztényeknek tanuságot íréc elejekbe, és Felseged előttis vallást ténéc, az mellyből Felsd megismerhetné minemü tudomány legyen az, az mellyre illy nagy dihássággal gerjedezvén feneked nec azoc, az kie tüzzel és fegyverrel mostan az Felsd. Országát háborgattac. Mert nem általlom azt vallani, hogy itt többire mayd mind befoglaltá annac az tudománac summáját, az mellyet oc fogsággal, elüzéssel, fámkivetéssel és égetéssel büntendő nec; földön, vizen eltöröndő nec üvöltne kiáltnac. Tudom bizonyára melly sörnyü vádolásokkal töltöttéc legyen bé Felseged nec füleit és fivét az mi ügyünk nec felotte igen meggyüöltetésére: de Felsd nec ezis kegyelmes meggondolattá néz, hogy sem befédekben sem czelek edetekben semmi ártatlanság nem találtatic, hogyha elég az bevádolás. Bizonyára ha valaki ez ügy nec gyülöségese tételére azt vetné elő, hogy ez Tudomány az mellyről Felseged nec fámmozakaroc adni, az országbeli minden rendek nec közönséges consensusa által kárhoztattatott, foc Tanáczbéli itelekből meg sententiaztatott legyen, semmit az olyan nem mondana egyebet, hanem hogy egy résfent az ellenkezők nec kegyetlensége és erőfaktele által hatalmasul vertetett le, másrésfent hazugság által, practica, patvarczalárdfag, és inczelkedés által álnokul vólt elnyomattatván. Erőfac az, hogy az ügyet meg nem halgatván és meg nem értvén halalos sententia mondanac ellene. Czalárdfag ez, hogy háboruság indításban és gonofstéményben vádoltatic s büntettetic ártatlan lévén. Hogy pedig fenki ne véltlye, hogy mi ezekről méltatlan panafolkódunc, bizonságunc lehet nekünc Te királyi Felseged, melly czalárd hazug patvarockal vádoltaséc ez tudomány naponkint Felsd. előtt, hogy tudni illic ez ne keressen semmit egyebet, hanem hogy az Királyoc kezéből az ő páltájokat kitekerje, minden itelősékeket és törvénytételeket lerontson, minden Rendeket és világi gubernalást felforgasson, közönséges békeséget és czendességet felfaggasson, minden törvényeket eltöröllyön, Josagok nac, marháknac tulaydonul való birását megvesse, summa ferint hogy mindent mindenekkel öfve zúrjonzavarjon. De ez még czac legkisseb része az vádolások nac. Mert ezek nec felotte foc rutalmas és sörnyü dolgokat hintenec és sörnac az köznép elejébe, mellyec ha igazán ugy volnánac, méltó volna hogy ez egész világ ez tudománt minden ő autorival és elkezdőivel egyetembe ezerferite való rütre, kerekre és akasztófára itilnéje. Ki czudálna azért hogy közönséges gyülöség lobbat fel ez tudomány ellen, holott ez illyen hamis rágalmazások nac hitel adatic? Ihon az miért mind magunk nac és mind Tudományunk nac

nyunk nac kárhoztatására minden rédek olly igen eggyezzenec és erőssen öfve esküdyenec! Midön ez indulattul elfoglaltatván az Törvéntételre leült bírác az házoktul vélok hozott előb megítélést igaz sentencia gyanánt mondgyac ki, és elhitec magokkal, hogy nagy jól el jártanac tistekben, hogy fenkit halálra nem sentenciaznac hanem az ollyant az ki tulaydó megvallasá által, avagy pedig erős bizonyításockal megyöztetött. Miczoda gonof vétekben pedig? Ebben (ugymondnac) az kárhoztatott tudományban. De miczoda törvényi igazsággal kárhoztatott azért? Ez vala bezzeg az igaz fő ótalom, nem meg tagadni az tudomant, hanem mint igazat védelmezni. De ez aránt czac az megmottzanásfa való szabadságis megiltatic. Annakokaért nem méltatlanul kívánom gyözhetetlen Király, hogy ez ügy nec egész megismerésér és fundamentoma ferint való meg vizsgálását vegye kezéhez Felseged. melly ügy ez ideig zurzavarul, rend ferint való Törvény folyásnékül, és magával nem birható haragutt indulatból inkább, hognem mint igaz és illendő valósággal láttatott és forgattatott meg, avagy czac imigy amigy ingattatott meg. Ne gondollya pedig Felseged hogy én itt kíváltképpen czac tulaydon magam mentéségére igyekezzem, mellyel magam nac hazamba való bátorságos haza menetelt fererezec, az mellyre noha, az mint illic, emberséges indulattal vagyoc, de az minemü az ott való állapot, hazám kivülis neheztelessé nélkül ellehetec. Hanem közönséggel minden isten felő Keresztényenec ügyét, sőt tulaydon a Christus ügyét foglalom öfve, az melly mostan az Felseged országában mindenképpen megfaggattatott, lábala nyomattatott, és ugy mint siralmassan letapodtatván vesztül fekszie, jóllehet némelley Pharisausok nac kegyetlenségektől inkább, hognem mint Felseged nec tudásából és akarattából. De kie miatt legyen itt nem sükfeg megmondani, az bizonyára nyilván vagyon hogy elnyomattatván fekszie. Mert annyira vittéc az dolgot az Istentelenec, hogy az Christus igazsága, ha finte tellyességgel elkergettévén és elfellestetévén ei nem véfhis, de bizonyára ugymint eltemettetévén és esmeretlenségben lappang. Az fevény anyafent Egyház pedig avagy sörnyü öldökléssel és vérontással foygattatic el, avagy fámkivetésbe üzettetic, avagy ifonyu fenyegetéseckel és rettentéseckel rémitteric el hogy Felseged előtt még czac meg fermerjen mottzanni. Es nem sünne meg mostanis az ő fokott bódult dihásködéseckel az miáttoc dölő félben való falt minduntalan erőssen ostromlani és tellyességgel letafigálni. Ezenközben fenki elő nem járul, az kie illyen bódult emberek nec mentő feleletivel semek eleibe menne. Es ha némelleyec az igazsághoz igen haylandóknac akarnakis láttatni, de azt tartyac azokis, hogy az tudatlan emberek nec tévelgését és értetlenséget meg kellyen engedni és látatlanná kellyen tenni.

CALVINVS. ELŐLIARÓ. BESZÉDE.

Mert így főlnac ez mértékletes engedelmeségű emberec, hogy eltévelyedése és efitelenségnecc nevezze azt; az mit őc Istennec legbizonyosb Igasságának tudnac lenni: tudatlan embereknec mondgyac azokat, kiknec elméjeket láttyac az Christustól nem olly igen meg utaltattaknac lenni, hogy azokat az ő mennyei bölcségének titkaira ne méltoztatnája. Olly igen fégyenlic mindenecc az Euangeliomat: Annakokaért Hatalmas Király, az Te Királyi Felséd tifti kívánnya, hogy ez illyen igazság ferint való otalomtul se füleit se sivét el ne fordítsa, kiváltképpen ez illy-nagy értékű ügyben, holott arra nézà dolog, tudniillic mint tartassécc meg az Istennec diczósége az ő épségében, ez földön mint tartsa meg az Istennec igazsága az ő méltóságát; mint maradgyon meg romlatlanul az Ur Christusnac az ő Országá mi közöttünc: Es bizonyára illendő ügy ez, és méltó hogy Felségedtől meghalgattassécc, megértessécc, és Királyi féked előtt megvisgaltassécc és mefontoltassécc. Mert finte ez meggondolat ferzi az igaz királyt, hogy tudniillic megismerje magát az Ország igazgatasában Isten szolgáljanac lenni: Mert nem országot, hanem latrokból gyült sereget vezérel az, az ki nem ugy regnál, hogy az Isten diczóségének szolgállyon. Továbbá igen megczalattatic az, az ki főc jdeig tartó jó állapotját várja az ollyan Országac, az melly az Isten Királyi paltzájával, az az, az ő fent Igejével nem igazgattatic. Mivelhogy nem czalhat meg imez isteni igaz mondas; mellyel megmondatt; hogy az hól ninczen az mennyei látásnac tudománya, megfaggattatic és elfelylestette az nép: Esez illyen fändéktul Királyi Felségedet el ne fordítsa az mi alázatosságunknac megvetett volna. Jolt tudgyac bizonyára és megismerjüc magunkban melly fégyen és melly kicziny értékű emberec legyünc, tudniillic, az Isten előtt nyavalyás bünösöc, az emberec fêmei előtt tellyesféggel megvettettec, sőt ez világac ső preléki és fêmei, avagy a mi még ennéls alab valónac nevezettec, ugy mint kiknec a mivel az Isten előtt diczekedhetnénc, sohol semminec nincz egyéb az ő egyirgalmasságánál, az melly által üdvözölünkis, minden mi érdemünk nélkül: az emberec előtt sincz egyebünc, az mi erőtlenségünknel, az mellyet czac valami kevelsé megvallanijs nagy fégyen és gyalázat ő náloc.

De mindazonáltal az mi illeti az mi Tudományunkat, annac minden ez világi diczóségen és hatalmon fűkség fellyeb emeltetni, és gyyozhetedenül meg kell állani: mivelhogy nem miénc, hanem az élő ISTE NE és az ő Christusaé, mellyet az Atya rendelt Királlyá, hogy regnályon egy tengertül fogva más tengerig; és az Folyovizektül fogva mind az föld kekségének hátáriig; és bizonyára ugy regnályon, hogy mind ez egész világot minden vasi és atzéli erejével és aranyi és ezüsti fényességével egyetemben

AZ FRANCIAI KIRALYHOZ.

temben az ő fájának egyetlenegy paltzájával nem különbben őfive rontsa mint az czerépi edényeket, az miképpen az ő országának diczóségéről az profetac jövendölnecc, Ellene mondanac jollehet az ellenkezöc, és azt kiálttyac hogy mi hamissan fordityuc elő az Isten igejét; az melly nec mi; (az mint őc főlnac) leg gonosfabb meg vesztegetoi vagyunc. Hogy pedig ez nem czac gonosf hamisság, hanem fentelen ragalmazó patvaris legyen, az mi vallásunknac elolvasásából Királyi Felséged az ő bölcsesége ferint, megtilheti. De kell itt is valamit mondanom, az melly által Felséged nec az olvasásra nagyob kívánfaga indüllyon, avagy czac altalbuta nyittassécc. Szent Pal midön azt kívánnya, hogy minden profecianac vagy jövendöléfnec, az Hittel egyarányunac és egyenlőnec kellyen lenni, bizonyos mértécc regulát fábott; az mellyel az Irásnac minden magyarázattyát, kellyen meg próbálni. Hogyha azért ez Hitnec regulája ferint próbaltatic meg az mi Tudmányunc, tehát immáris kezünkben az gyözödelem. Mert miczoda illic jobban és alkalmatossabbban az Hithez, mint megismerünnc, magunkat minden jószágoktul; mezitelenekek lenni (hogy az Isten-tül felruhaztattassünc? minden jótul üresséknec, hogy ő tölle betöltessünc? magunkat az bünnecc főlgainac lenni, hogy ő tölle megfábaditassünc? Vákoknac, hogy ő tölle megvilágositassünc? Santaknac, hogy ő tölle vezérelltessünc? magunkat erőtleneknec esmernünc, hogy ő tölle gyamolítassünc? Magunktul az diczekedésecc minden okat elvennünc, hogy egyedül ő diczoyittessécc és mi ő benne diczö kedgyünc? Midön mi ezekre és ezekhez hasonlókra tanitunc, belé főlnacezec és azon panafolkodnac, hogy illyen módon felforgattatic az természetnec nem tudom miczoda vac világossága; az költött elkéfitésécc, az mellyeckel mi magunknac kellyen magunkat elkéfitenünc az Istenhez való menetelre; immet az fábada akarat és az czelekedetec; az mellyeckel ember elerdemellye az öröcidvőséget, az ő kéfakaratit paranczolatlan czelekedeteckek egyetemben: mivelhogy nem fényvedhetec hogy minden jónac, minden jószágoc czelekedetnec, igazságnac és bölcséségnec egész diczósége és diczérte egyedül az Istené legyen. Maga sohol nem olvassücc hogy megfeddette nec volna azoc, az kic az élő viznec kútfejből sokat ittanac: de ellenben keményen meg dorgáltatnac, az kic magoknac repedezett romlott kúta-katástanac, mellyec semmi vizet meg nem tarthatnac. Miczoda visfontag az Hithöz illendöb és alkalmatoss, mint az Istent kegyelmes Atyánk nac kébenünc és tartanunc, holott az Christus atyánkának és engesztelőnec esmertetic; hogy ember atól bátran várjon minden örvendetes jót, alkinec annyira kiáradott hozzanc való kimondhatatlan ferelme, hogy az ő tulajdon fájának nem kedvezett, hogy azt nemekünc adná? hogy ember az Id-

Dan. 1. v. 52.
Esa. 11. v. 4.
Pfal. 1. v. 9.

Rom. 12. v. 6.

Ier. 2. v. 13. 15.

Rom. 8. v. 32.

Pfal. 18. v. 19.

Pfal. 72. v. 8.

vőlségnek és örök életnek reménsegeben és bizonyos elvárásában nyugodgyac meg, meg gondolvanazt hogy az Christus az Atyától minékünk ajándekoztatott, az mellyben ez kinczec vadnac elrőytetvén? Itt belénc kapnac, és ez bizonyos hiedelmet kevéltségnek és vakmerő bátorságnac kiáltyalenni. De az mint magunknac semmit sem, azonképpen mindeneket az Istennek kell tulaydonitanunc, és magunkat ő reá biznunc, nemis foszratunc egyébképpen meg az hívságos diczőségtől, hanem hogyha az Urban tanulunc diczekedni. Mit kellyen továbbá mondanom? Nézd meg Hatalmas Király, az mi ügyünknek minden tikkelyeit, és bator minden hamis latroknál latrabbaknac tartson minket Felséged, ha telylésséggel ugy nem találja, hogy azért menyvedunc és gyaláztatunc, hogy remenségünket az élő Istenbe helyheztettyuc, mivelhogy azt tartyc örök életnek lenni, hogy igazán megismerjuc az Igaz Istent, és az kit ő elbozátott az Jesus, Christust. Ez remenségért közzülunc némellyec valba verettenec, lantzoztatnac, némellyec kivésszötetnac, némellyec czufoltagra kellyelhurtzoltatnac, némellyec fámkivetésbe üzettetnac, némellyec kegyetlenül czigáztatnac, némellyec futva faladnac: mindnyájan pedig nagy sükséggel terheltetunc, sörnyen atkozattunc, ifonyu fidalommal illettetunc, faggattunc, felötte méltatlanul faggattunc, hutzoltatunc. Immár Felséged tekintse meg az velunc ellenkezőketis, (az Mises papokrol szólóc, kiknek kedvekre ellenségeknec tartnac egyébekis) és velem együt Felséged egy kevesse gondolja meg, miaemü elmétül ök viseltessenc. Könnyen megengedhetic azt magoknac és egyebeknec, hogy az igaz Religjot, melly az sent Irásban vagy on fondálatva, és mindeneknél esmeretesnec kellene lenni, ne tudgyac, elmulásac, és megutállyac; és kevesse gondolnac azzal akar ember mit értsen és mit ne értsen az Isten felöl és az Christus felöl, czac hogy kiki az bekötelezett hittel, az mint oc fölnc, az ő értelmér az Ecclesia itiletinec alája vessé: és nem sokat agógódnac azon hogyha az Istennek diczősége azonban nyilván való káromlással illetetikis, czac hogy valaki az Apástali Széknek Felsőgubernálása ellen, és az sent anyának az Egyháznac tenkintetes méltósága ellen még czac kis uyat se mozdítsa. Demit hadakoznac tehát olly kegyetlenséggel és dihösséggel az Miséért, az Purgatoriomért, az búczujarásért és efféle egyéb költött dolgokért, ugy annyira hogy tagadgyac az Isteni szolgálatot épnc és egéfnec lenni, hogyha mind ezec a tzikkellyec bekötelezetlen hitel, hogy ily föllyac, bémem vétetnac és meg nem tartatnac, noha azoc közzül czac egyet sem bizonyithatnac meg az Isten igejéből Miért pedig? Azért mert nekic hasoc az ő Istene, és az kohnya az ő isteni tisteleter: mellyektül ha meg kellene válnioc, nem hogy Kererestyéneknec, de még embereknec

1. Tim. 4. 10.
Ioh. 17. 4.

bereknek sem tartanac magokat. Mert noha némellyeknec az zabálódafrais torkig eleger vagy on, némellyec czac az száraz kényéren rágódnac, de ugyan mind azon egy fazékból élnc, az melly ez ilyen esközöknélkül nem czac meg hidegölnc, hanem keményen megis fagyna. Az mennyivel azért kiki közzülóc hasára forgalmatosb, annyival keményebben czatáz az ő Hitökért. Egy summában, azon vadnac mind egyig, hogy avagy az ő orfagoc maradgyon jó állapotában, avagy megtartáséc az ő haloc töltése. Senki nincz közzülóc az ki, czac valami kicziny jelenséget mutatnáis az Kerestyéni buzgoságnac. De ugyan még sem sünnec meg az mi Tudományunkat fidalmazni, és azt mindenképpen gyalázni, hogy azt gyülöségsé tegyéc, avagy pedig gyanólagba eyséc. Ulynac nevezic 1. azt és czac ez minap termett tudománnac: Kétségesnec czevegic és bizontalannac: azt kérdic hogy minemü czudatetelecek erössitett meg: 2. azis kérdic, hogyha illendö legyené, hogy ennyi soc sent atyac eggyezö 4. értel me ellen és az régi szokás ellen, az mi tudományunc vegyen erot: 5. tán azt vittattyac, hogy mi magunk megvallyuc, hogy eretnekség az, az mi ellenkezie az Anya sent Egyházzal; avagy hogy az anya sent Egyháznac soc fáz eshendöktül fogva megholtnac kellett volna lenni, az mellyben semmi effele nem hallatott: végezetre azt mondgyac, hogy nem sükség 6. errol sem mi bizonság, mert az gyümölezéről könnyü megitilni mine-mü tudomány legyen, mint az melly ennyi soc értelmü seftakat, ennyi haborus hasonlásokat ferzett és mindenféle vétkekre illy szabad utat nyitott. Igen könnyu tudni illic ez illy kellö embereknec az nyomorec tudatlan köz nép előtt ez fegedelemnélkül hagyott ügy ellen hánkodnioc és czufolodnioc. De ha minékünkis egyenlö szabadság engedtetnec az az föllyacra, ugy aránzom hogy ez ő izzó buzgosagoc az mellyel teletorkokból reánc tayekeoznac, valamennyire meghölnc és meg sünnec illy életelen forran.

1. Elsöbē hogy ezt uy tudománnac nevezic, azzal az Istené méltatlan bossúságottesnec, az kinec sent igejét nem kellene illy méltatlanul uyságban vádolni. Oe nékiec bizonyára hogy uy legyen semmit abban nem kételkedem, az kiknec az Christus ő magais uy, uyság az Euangeliomis: De az kic sent Palnac imez prédikatioját réginec lenni esmeric: hogy az Jesus Christus meghölt az mi bunekért, és feltamadott az mi meg igazulásunkért, az ollyanoc nem találnc semmi uyságott mi nálunc. Hogy pedig soc ideig esmeretlen és eltemettetvén maradt, abban az emberi istentelenség vetkes; mostan hogy az Istennek jovoltából nekünc is megint megadatic, illendö volna hogy akar czac az ő régeni méltóságára tehetne ismét sent mi nálunc.

Rom. 4. 25.

CALVINVS ELŐLIARÓ BESEDE

II. Szinte ezen tudatlanságnak kutfejéből folyazis, hogy kétséges-
nec és bizontalannac tartya ez tudománt. Ez bizonyára, az mitől az
Isten az ő Profetája által panafolkodic, hogy az ökor esmeri az ő Urát,
és az hamár az ő Uránac jáslár, ötet pedig nem esmeri az ő népe. De ám
akarmint czufolódgyanac ez tudomanra költött bizontalansággal de ha
az ő tudományokat tulaydon vérecek és életeknek veszedelmével kelle-
ne meg peczetejniec, meg latná ember mennyire fognác azt bezülleni.
Sokkal külömb pedig az mi Hitünc, az melly sem az halálnac rettetése-
től, sem pedig az Istenec tulaydon Iulófékiül semifonyodic.

III. Hogy czuda rétekt kívánnac tölünc, azt nem jambornul, söt
femtelenül mivelic. Mert nem uy Euangeliomot forralunc; hanem fin-
te azont tartya meg, az melly nec megbizonyítására szolgálac mind az
czuda teteményec az mellyeket Christus és az Apastalok valaha czeleked-
tenec.

Demondhatnád, hogy ez önékiec tölünk külön valo értekec, hogy
óc füntelen czudatetelecek az ő tudományokat mind ez mai napiglan
megbizonyithattyac. Maga söt inkább olly czudateteleket hoznac elő,
az mellyec még az egyébkint jól induit siveris meg tévelyithetnéc, olly í-
gen rusnyac és nevétségec, avagy dohos hazufagolóc és hamissac. Es ha
finte nagy czudalatoflaguac volhanak is, de az Isten igasága ellen ugyan
semmi értekiek nec kellene lenniec, holott egyedül az Isten nevénc kel-
lyen mindenütt és mindenkor fenteltetni, akar az terméket felött valo
dolgoc által legyen, akar pedig az terméket folyáfa ferint valóc által. Ez
kendözö festék nec talam lehetne valami finye, hogy ha minket az Iras
meg nem tanitana, az czuda rétekek nec igaz tzellyára, és azokkal valo e-
létre, s' azoknac hasznaira. Mert azt tanitya fent Marc, hogy az czudate-
lec az mellyec az Apastaloc praedikaciót követtec, azoknac az praedika-
cioknac megerősítésére löttenec. Ecképpen mondgya fent Lukácis,
hogy ad Ur az ő kegyelmé nec igejét megerősítötte midön jegyec és czu-
da fetelec leitenec az Apastaloc kezei által. Mellyel eggyez az Apastalnac
ez sava; hogy az Idvótség az Euangeliumnac hirdetéte által megerősíte-
tett, midön az Ur arról bizonságot tett jelecek, czudákkal és külömbkü-
lumbfele erőckel. Az melly dolgokat azért az Euangeliumnac peczetinéc
hallunc lenni, azonokat fordítsúke az Euangelium elhívésé nec lerontasá-
ra? Az mellyec egyedöl czac az igaságnac meg peczetelésére rendel-
tettenec, az hazugságnac megerősítésére sabjuké azokat? Annako-
kaért azt az tudománt illic előfer megvísálni, az melly az Euangelistatol
az czudatetelec előtjární mondatie, az melly ha igaz és jó leend, tehát ugy
kell ostan annac az ő megerősítését az czudatetelektől venni.

Ez pe-

AZ FRANCIAI KIRALYHOZ.

Ez pedig, az mint Christus módgya, esmertető jegye az igaz tudomán-
nac; hogygha nem az emberek nec hanem az Istenec diczőségére igazí-
tatic, mivelhogy azért Christus az tudománnac ez probalartyát állattya, né
igazán tartatnac az oc czudatetemények nec, az mellyec másuvá, hogy nem
az egy Istenec nevénc diczöitéfere vonyartatnac. Es tudnunc kell azt,
hogy az ördögnek is vadnac czudateteményi, az mellyec noha semfény-
vefítécünkáb hogyné igaz erőc, olyanoc mindazáltal hogy az eggyüc-
ket és tudatlanokat megczalhattya. Az varaslóc es az búvósbájolóc czu-
datetelecek mindenkor hírefec voltanac. Az pogányoc bálványozása az
fokatlan jelec és czudac által tartatott neveltetett, az mellyec mindazonál-
tal sem az varaslást, sem az bálványozoc babonáságát minékünc nem jo-
vallyac, joknac sem bizonyittac. Es az Donatistakis régenten ez fogásal té-
volyítottac meg az nép nec eggyüségét, hogy öc fóc czudákat tennénc.
Szinte, azont felelyüc azért mis mostan az mi velünc ellenkezők nec, az
mit ackoron fent Agoston felelt az Donatisták nec; hogy az Ur minket ez
ilyen Czudásemberec ellen megintett és örízkezőcké tött, midön meg-
jövendölte hogy hamis profetációné nec, az mellyec hazug jelecek és fóc
czudatetelecek, meg tévelyitenec, (ha lehetéseg volna) még az válastot-
takaris. Es fent Palis intést tött arról, hogy az Antichristus orfága fokfele
eröckel, hazugjegyecek és czudákkal lenne. De ez czudatetelec (ugy-
mondnac oc) nem az bálványoktól, sem az varaslóktul, sem az hamis pro-
fetaktul, hanem az Szentekrül lefnec. Mintha nem tudnóc ezt az ördög
mesteriségé nec lenni, hogy az vilagósánac angyalává változtassa magát. Az
Egyptombéliec régenten az ő nállóc temetkezett Jeremiaföldözattoc
és egyéb isteni szolgálattoc tisteltéc. Nem de nem gonoful miveléké ho-
gy az Istenec fent Profetájával bálványozásra gonoful élnénc? De mégis
annyira vittéc ez ő koporsói tisteteleket, hogy az kigyoktul valo megmar-
dosásnac gyogyítását ez tisteteletnek igaz jutalmanac alitanac. Mit mond-
gyunc erről egyebet, hané hogy ez völt és mindenkoron és ez lefen az Isté-
nec igaz bostuállása, hogy azokra, az kic az igaságnac ferelmét bé nem
vöttec, látható tévelgéseket boczállón, hogy az hazugságnac hidgyenecc?
Czudateteményekből azért semmiképpen nincz fogyatkozásunk, söt ol-
lyackal bővelkedünk az mellyec bizonyolóc és minden gyanuságnélkül
valóc. Az mellyeket pedig ök, magoc sámára előforditnac, az Satannac
merő alakos járzodozasi, mivelhogy az igaz isteni szolgálattul babonáságra
és bálványozásra visic az embereket.

III. Annakelőtte patvarkodás és visfaffordultság azis, hogy az
Atyakar vetic előnkbe (az régieket erterm, és az kic az tistább idők jártában
irtanac) mintha eggyezné nec az oc az ő istentelen vélekedésecek. Mertha

Esa. 1. v. 8.

Marc. 16. v. 20.

Ak. 1. 4. v. 3.

Hebr. 2. v. 4.

Joh. 7. v. 18. & 3. v. 50.

In Joan. Tract. 13. Matth. 24. v. 24.

2. Thef. 2. v. 9.

Hieronym. in praef. super Jer.

2. Thef. 2. v. 11.

CALVINVS ELŐJÁROBESZÉDE

azoknak itileteckel kellene ez visfávonást elintézni, lezendesíteni, az győzedelemnek jób része (akar melly aláztatlan folyakis) nyilván mifelenc haylana. Midőn pedig azoktul az Atyáktul soc dolgot jól és bölczen irattattanak, de nemelylekben az is megesett raytoc, az mi az embereken szokott esni: azt czelekefic azért ez kellojambor fia az ő természetec, itiletec és sérény elméségec ferint, hogy azoknac czac az ő fogyatkozásokat és megtevelyedéseket imádgyc: az mi pedig tollóc jól és igazán mondati, azt avagyné vesic esekbe, avagy eltitkollyac, vagy meghamiffityac: ughogy ember jól mondhatna feloloc, hogy nékic ez volt legyen fándékcoc, hogy az aranyból genét fedegefsenec mégis nagy főnyu kiáltással rohanac reanc, mintha mi az Atyáknac megútalói és ellenségi vólnanc. Noha mi az Atyákat olly igen nem vettyüc meg, hogy ha nekem mostan az vólna fándécom, az mi tudományunkat az ő javallásokalis nagy résfent megbizonyithatnám. De mi ugy olvassuc az ő Irafikat, hogy midenkor megemlekezzünc fient Pálnac imez mondásáról, hogy mindenec ugy legyenec micinc, hogy nekünc fólgallyanac, és raytunc ne uralkodgyanac: mi pedig egyedül Christusé legyünc, kinecteltyeséggel minden ellene mondásnélkül kellyen engedni. Az kiebben illy megválastást nem tesen, az ollyan semmi bizonyost nem tarthat az Hütnecc dolgában: mivel hogy ez fient emberek soc dolgokat nem tudtanac: gyakorta egymás között nem egyértelmüec: néha még magockalis ellenkeznecc. Nem oknélkül intetünc az Salamontul (ugy mondac őc) hogy által ne hágyuc az régi határokat, az mellyeket az mi atyánc vetettenecc: De nem azon egy mérték istáp vagyon az fantoföldec megyeiben, és az Hütnecc engedelmeben, melly engedelemnecc ollyannac kell lenni, hogy elfeletkezzéc az ő népéről, és az ő atyánac házaról. Ha pedig olly igen kedvellic az titkos magyarázatokat, miért nem magyarázzac ez Salamon megemlitett favát inkább az Apastalokra, hognem mint egyéb atyákra, az mellyeknecc felvetett határokat mondgyac hognem legyen szabad elhárítani? Mert ugy magyarázta azt Hieronymus, mellynecc favait az ő Canoncközzé vontác. Hogyha azoknac az atyáknac, az kikről fólnc, határokat kimozditatlanul akarjac megtartani, miért hágyác azt ön magoc olly kényessen által valamikor nékiecterzic? Atyác voltanac az kic közzül egyyc azt mondotta hogy, az mi Istenünc sem esic sem ific; nincz azért őnéki sem kelhekre sem rányérokra fük sége. Más pater azt mondta, hogy az sacramentomokhoz nem kívántatic semmi arany, és az mi nem aranyon vétetic, annac ninczen az aranytul beczületi. De ugyan által hágyác őc ez határt, midőn az ő sacramentomokbá arannyal, ezüsttel, elefant tetemeckel, márvánkőveckel, drágakőveckel, bársonnyal és selyemmel olly igen pompaskodnac, és azt alittyac, hogy nem tiszteltetnéc igazán

1. Cor. 3. v. 21.

Psal. 45. v. 11.

Acatius Trip. hist. lib. 2. ca. 16

Ambr. lib. 2. de offic. cap. 23.

AZ FRANCIAI KIRALYHOZ.

zán az Isten, hogyha minden őfvekeresett fényeséggel, avagy inkább okralan bővelkedéssel mindenec el nem buritatnánac. Vólt egy az atyác közzül, az ki azt mondotta, hogy, ő fabadon huft ennéc azonaz napó az mellyen egyebec azt meg nem ennéc, mert ő Keresfityén vólna. Altal hágnac azért őc ez határon, midőn az őrdőgnecc adgyac annac fegény lelkét, az ki börtben huft ejendic. Atyác voltanac, az kic közzül egy azt mondotta, hogy az olly barát az ki kezével nem munkálkodic, az tolvayhoz tartatic határon: Más meg azt mondotta, hogy nem illic az barátokhoz, hogy más ember javaiból éllyenec, ha finte az figyelmeteséggben, imádságban és tanulásban forgalmatofokis. Ezt az határtis által hágtác őc, midőn soc hivolkodó köver barát hasakat helyheztetec soc barlangokba és bordélyokba, hogy ott más ember veritékeivel hizlaltasnanac. Volt egy az atyák közzül, az melly azt mondotta, hogy ifonyn urálatofság, az Christusnac avagy valamelly fientnecc irott képet valamelly Keresfityén fient Egyházban látni. Es ez nem czac egy embernecc favával mondatott ki, hanem egéfc Keresfityén Concumbanis elvólt végezve, hogy az, az mit ember imádna, képirótul az falra ne iratnécc, se pedig ki ne faragtatnécc. De felötte igen tavól vadnac atul, hogy őc ez határban maradnánac, mert minden flegelecc rakvac képeccel az ő templomikban. Egy az régi atyák közzül azt tanáczolta, hogy minekutánna mi az megholtakat tisztéséggel eltemettücc, őket nyugodalomokban hadgyuc. Altal fegic őc ez korlátot, midőn azt kívánnyc, hogy ember az halottac felől fűntelen való nyughatatlanságban legyen. Volt ollyis az atyák közzül, az ki azt bizonyította, hogy az Ur vaczorájában az kenyérnecc és az bornac állatya ugy maradna, és meg nem fűnnéc, mint finte az Ur Christusban, hogy megmarad az emberségnecc állatya és természetec, melly az Istenséggel eggyé lett. Küllyeb lépnecc azért ez határnál, az kic azt költic, hogy mihelt az Urnac favai elmondatnac, mindgyárt megfűnic az kenyérnecc és bornac állatya természetec, ughogy testté és vérré változanac. Az atyák közzül valóc voltanac azokis, az kic miképpen hogy az egéfcgyüleketnecc ezac egy vaczorát fólgáltattac, és atul minden gonofságban élő semélyeket elrekeftettenecc: az onképpé kiátkoztác mind azokat, valakic ez vaczoránac közönséges vételében jelen nem löttenecc. Ez határt őc fertelen mesfice háritotrac! Mert nem czac az templomokat, hanem az lakoházakat is, eltöltic az ő Miséjekkel, és mindenféle reánézó védeget hozzaboczátnac, kiváltképpen az kic kedvesben és tífteletesben fizetnecc, ha finte tífátalanoc és iftentelenekis. Az Christusban való hitlere, és az Sacramentomoknac hittel való vételére, nem hivnac senkit, hanem inkább az ő érdemes czelekedeteket adgyac el az Christus kegyelme és érme helyett. Az atyác közzül vóltac azokis, kic közzül egy azt végezte,

Spiridon, Tripart. hist. Lib. 1. c. 10.

Hist. Trip. lib. 8. c. 1. August. de Oper. Mona. cap. 17.

Concil. Elibertin. c. 36.

Ambros. lib. de Abrah. 1. c. 7.

Gelas. Pap. in Concil. Rom.

Chrysof. in 1. c. Eph. Calix. Pap. de consec. dist. 2.

Gelas. Can. competim.

de confer. dist.
2.
Cypr. Epist. 1.
lib. 1. de lapsis.

August. de pecc.
merit. cap. ult.

Apollon. Eccle.
Hist. lib. 5. cap.
39.

Paphnut. Trip.
hist. lib. 2. cap.
14.

Cyprian. Epist.
2. lib. 2.

Augustin. con-
tra Crescon.
Grammat.

hogy az Sacramentomoktól való életől elrekeszessék mind azoc, az kic-
czac egy finy alatt vévén, az másikat elhadgyác. Más egy keményen álatya
azt, hogy az Keresztény néptől ne kellyen megvonni az Christuínac véret,
az melly nec megvallásáért, megvagyon nékic hagyva, hogy véreketis ki-
tsác. Ez határokat is elhárítottac, mert oc finte az öt kemény büntetes alatt
paranczoltac megczelekedni, az mit amaz egyie kiátkozással tiltott és
büntetett meg, imez másik pedig erős okkal kárhoztatott. Az atyák köz-
zül való volt azis, az ki nagy vakmerőség nec tartotta azt, hogy ha az ho-
mályos dologban akarmelley félre valamit végeznénec az fi. Irásnac világos
és nyilván való bizonságanélkül. Elfelekeztenec oc ez határtól, midőn
ennyi foc rendeléseket, Canonokat, regolyákat és mesterségi rendtartáso-
kat szerzettenec, merőn az Isten nec mindé igéjenélkül. Azis az atyácköz-
zül való volt, az ki egyéb eretnekségi hőzött Montanusnac ezris semere-
vetotte, hogy előferris ő szabott volna törvént az böytökről. Ez határtis
igen elhátac, midőn az böytöléseket illy kemény köteletség alá szabta.
Az atyácközül való volt azis, az ki nem akarta, hogy az Egyházi fólgyác,
az házasságtul eltiltassanac, hanem azt mondotta, hogy az házasság igaz
szüzesség volna, és az kic ennek fávára haylottac, azokis atyácvoltac. Ez me-
gyébül is igen kiléptenec, midőn az ő áldozó Papjaiknac az nőtelenséget
olly keményen megparanczoltac. Atya vala azis az ki azt mondotta, hogy
egyedül az Christust kellyen halgatni, az ki felől megmondarott, hogy őtet
halgassátoc; és hogy ne kellyen azt nézni, mit foltanac és mit miveltenec
egyebec ennek előtte, hanem arra kellyen nézni, az mit Christus, az ki min-
denec előt volt, megparanczolt. Nem akarjac oc ez tilt magoknac felten-
ni, és egyebek nec sem engedie meg, hogy ezen határt tegyéc fel, mert akat
melly uy mestert kívánac inkább mind magoknac és mind egyebek bec-
nec felállatni, hogynem az Christust. Szent atya volt azis, az melly azt vitat-
ta, és kívánta, hogy az anya fent Egyház magát az Christuínál helyeb va-
lónac ne tartsa, mivel hogy Christus mindenkor igazán itil, az Egyházi iti-
lőc pedig, ugymint emberec többire mindenkor meczalattanac. Ez ha-
tártis által fegvén, azt meric mondani, hogy az Irásnac minden bezületi
méltosága az anyafent Egyháznac jótettz ellen és javallásán függön. Min-
den atyácc egyenlő fivel léleckevel ifonyodtatattul, és egy értelmel átkoz-
tat ez rut dologot, hogy az Isten nec fent Igéje, az Sophistaknac élés elmél-
kedésécc által megmoczkoltatnéc, és Scholabéli villongásokkal egyelitet-
néc meg. De mint tartoztatyac oc magokat ez korlatban, holott egész
életkben egyebet nem tanulnac, hanem hogy az irásnac egyigyű tífra vol-
tat, véghetetlen Scholabéli kőrő défeckel es Sophistalkodással egybe zur-
jakzavarjac: Ugy annyira hogy ha mostan azoc az régi atyácc feltámadnánac

és

és ez vetekedő mesterséget hallánac, (az mellyet ezec *Speculativa Theologia-*
nac nevez nec, az az, Tükörbéli hartznac) semmiképpen el nem hihetnéc
azt, hogy ezec itt az Istenről disputálynac és értekezzenec. De az mi befé-
dünkis az tzielő kívül igen megfesse kiterjedne, hogy ha elő akarmóc fámllalni,
melly váfottul veséc ki nyakokbol azoknac az atyáknac igait, az melly Pa-
terek nec engedelmes fiainac akarnac láttatni: ennek előbe fellésére módom,
hogy sem hónap, sem estédo elégné léne. De megis olly vesédelembé me-
rült utálatos szemtelenségben mennec el, hogy minkét merjenec feddeni
rongálni, mintha mi nem ártallanók az Atyáknac határokat általhágni.

V. Továbbá hogy minker az fókáfra akarnac vonni; semmit azzal
véghez nem visnec: mert felotte megfesse esnek dolgunc az igazságtul, hogy
ha az Szokásnac kellene engednünec. Bizonyára ha igazán folyna az embe-
rek nec itiletec, az fókást az joktul kellene veniec. De fókácc különben
esic ottanottan az dolog. Mert az mit ember fokaktul lát lenni, azt mind-
gyárt igaz fókásnac tartya. Soha né volt pedig ez földön olly jól az állapot,
hogy az mellyec jobbac, az taz nagyob résszel kedvellette volna. Az nagyob
seregben azért külön kineckinec egyes és tulaydon fogyatkozásból több-
bire mindenkor közönséges tevölges lört, avagy inkább, az közönséges
fogyatkozásokban való megeggyezés és javallás következt, az mellyet
mostan ez tíftes emberec törvény gyanánt akarnac megtartani. Láttyac
az kik nec semec vagon, hogy az gonos vesétség nec nem egy sűrő kődös
tengere áradott legyen el, és hogy foc ártalmas dögletet omlott ez világra,
és hogy mindenec nyakra főre rohannac, fakadoznac, ugy hogy avagy az
emberi nemzetség felől minden remenség nec el kell veséni, avagy pedig ez
megfereglett gonosfághoz kemény kezzel kellyen nyulni, és erővel kelly-
en elfordítani. De ugya mégis megvetetic ez illy nagy vesél ellen az orvos-
ság, nem egyéb okért pedig, hanem hogy ez gonos vesétséghez foc időtül
fogva hozzá foktunc. Am legyen valami helye az közönséges véreknec ez
világi igazgatásban, de az Isten nec orfágában egyedül czac az ő örök igaz-
ságát kell halgatni, és arra kell gondot viselni, az melly ellen semmi érteke
nem lehet sem az hofu idők praescriptiojanac sem az régi fókásnac, sem
pedig valami őfve eskivés nec. Igy tanította régenten Elaias az Isten nec vá-
lástottit, hogy ne mondanac azt mindenc *Conspiratio*, őfve pártolás, az mi-
kre az nép mondaná hogy *conspiratio* őfve veseküvés, az az, hogy ne jovallanac
az istentelen nép nec megeggyezését és egy értelmét, és hogy ne ifonyod-
nánac attul, az mitől az köznép félne: hanem hogy inkább az seregek nec U-
rat fientelnéc, és hogy azt tartanac az ő felelmek nec és rettegefek nec. Im-
már azért, valamint és valamig akarjac, az velünec ellenkezőc, mind addig
hányyac előnkbe, az régen elmúlt időket és az ő világot, és az jelen való

Decret. distin.
8. cap. fin. Extr.
de consuet.

Esai 9. v. 12.

CALVINVS ELŐLJAROBESZÉDE

ny példákat, midőn miaz Seregeknek Urát fentellyüc, tollócnem olly igen rettegünc. Mert ha finte azemberec soc fáz chtëndeig gyakorlottákis ez illyen egyértelemből való istentelenséget, mindazáltal ugyan erős bősű álló az Úr, azoknac harmad és negyed iziglen való büntetésekre: avagy pedig, ha finte mindkez egész világ egyféle hamis latorságra ósivefővetkezis, de ugyan semlátomast való példával mutatta ő meg, miczoda végec legyen azoknac, hic az nagy sűrű fokasággal vétkezec, midőn ő ez egész világot vizözönnel vettette el, az Noëval való egynehány lelkektül megválva. Melly Noë az egész világot egyedül czac az ő hiti által kárhoztarta. Egy summában, az gonosf sokás semmi nem egyéb, hanem közönséges mételey és döglelet, az mellyben finte ugy oda lefnec az kic az sokasággal hálnac meg, mint finte az kic egyeffen és külön mulnac ki. Annakfelotte ez vefet őosággal kérkedőknek, meg kellene gödolnioc, az mit együütt Cyprianus ír; hogy, azoc az kic tudatlamságból vétkezec, noha minden vétkeiséget magokról le nem rázhatnac, de valamennyiben menteségeknek láttathatnac: de az kic az Isten kegyelméből nékiec nyuytott igazságot megáltalkodott kemény nyakuságból megvettic és tölóc eltasíttyac, minczen azoknac mivel magokat menteniec.

VI. De imez ő hatodic alitott bizonytassockal semadnac nekünc olly nagy gondot, hogy velünc azt vallásac, hogy, avagyaz hogy az anya fent egyház egyideig halva fekütt; avagy pedig ha őc az anya fent Egyház, tehát mi az anya fent Egyház ellen czatazunc. Éelt bizonyára az Christus anya fent Egyháza, és él mind addig, valamig Christus regnál az ő Atyánac jóbján, az mellynec ereje által eltartatic, mellynec otalma által megörizetic, mellynec ereje által az ő jó állapotyatis megtartya. Mert minden kétségnélkül megállya az mit ő egyfere felfogadott és megígért, hogy ő az őveivel akar maradni mind ez világ végezetéig. Ez anya fent Egyház ellen mi nekünc mostan semmi hartzunc ninczen, mert egyértelemmel minden hívő népnek egész seregével egyetembe, az egy Istent és az Ur Christust tisztellyüc és imádgyc az miképpen ő mindenkoron minden Istenfelő hivektül imádatott. De ezek nem keveslé tévelednac el az igazság mellől, midőn semmi egyéb anya fent Egyházat nem esmerne, hanem az mellyet semeckel jelen lenni látnac: és azt olly megyébe akarjac sorítani, az mellybe semmiképpen nem rekesztett. Imez következő zickelyekben vagyon miközöttünc s' ő közöttóc az visfavonyás: Előfere hogy az anya fent Egyháznac formáját, finét, mivoltat mindenkor jelen láthatónac és tekintetesnac tarttyac: Másodfere hogy őc annac ábrázattyat az Romai

anya

AZ FRANCIAI KIRALYHOZ.

anya fent Egyháznac Székühöz, és annac praepostinac rendühöz kötözic. Ez ellenbe mi azt mondgyüc, hogy az anya fent Egyház az ő semmelátható formájánélkülis megálhar: és hogy az nem az külső fenyeleségen, az mellyel őc bolondul pompaskodnac, hanem sockalis külömb jegyről esmereteség meg: Tudniillic az Isten Igéjének tista praedikáltatásán, és az Sacramentomoknac igazan való kifolgáltatásán. Zúgódnac és dulnakfulnac ha ember nékiec az anya fent Egyházat mindenkor uyjal nem mutattya. Maga melly gyakorta jutott az, az Sido népnél olly formátlan allaparra, hogy semmi igaz sine ábrázattya meg nem maradna? Miczoda forma tündöklött akkor az anya fent Egyházban midőn f. Illyes panaszkodnéc, hogy egyedül czac ő hagyatott volna meg? Melly gyakran vólt az Christus eljövele után minden külső formanélkül elröytözve, memyifere hadackal, tánadáfokkal, eretnekségeekel ugy elnyomattatva, hogy sohol semmi réfe ki ne czillámlanéc. Hogyha ezec az mi velünc ellenkezöc akkor éltenec volna, hittéc volnaé hogy volt volna még valahol valami anya fent Egyház? De f. Illyes nec mégis illyen felelet adatéc; hogy volnánac még hét ezer emberec, az kik az Baal előtt térdeiket meg nem haytottac. Es minékünc sem kell abban kételkednüc, hogy Christus mindenkoron regnált legyen ez földön, mincutánna felment mennyekbe. Hogyha pedig az Hivöccennyi sokfele püstulásokban, az anya fent Egyháznac bizonyos formáját akartac volna semec előtt tartani, nem czökkent volnaé meg az ő bizodalnoc? Es bizonyára fent Hilarius már az ő idejében ezt felotte nagy romlorságnac tartotta, hogy az emberec az püspökségi tündöklő fenyeleséggel mevakitartván meg nem gondolnác melly nagy döglelet lappagna gyakorta az ollyan kápa és czuklya alatt. Mert ekképpen fól ő: Egy dologról intlec meg titeket: örizzétec magatokat az Antichristustól. Felotte igen gyulladoztatt titeket az festett faloknak kába ferelme, midőn az Istennek anya fent Egyházát az Epületeknek szépségébe keresitac, és azt alittyatoc hogy az Hivöcknek egyféségec azokban legyen foglaltatván. Kételkedünké mégis abban, hogy az Antichristusnac azokban legyen ülőféki? Sockal bátrabban és örömesben akaroc én, az hegyekben, az erdőkben, az nádaftavakban, tömlötzökben, és kietleni barlangokban találtatni, Mert midőn az Profetac ez illyé rótyekben volnánac, az ő profetai tistekben jártac el. Mert kérlec, mit tistel ez mai napon ez világ az sarvas skofiumu püspökökben, hané hogy azokat annyival beczületésbe knec tartya, az mennyivel azoknac nagyob városokban vagyon residenciajoc és fényes udvaroc? Tistullyon távol azért innét ez illyen bolond itület? Hanem inkább bizzuc az Urta ez gondvifeléft, hogy holott egyedül ő esmeri kic legyenec az ővei, néha az ő anya

Contra Auzent.

Gen. 7. v. 1.
Heb. 11. v. 7.

Epist. 3. lib. 2. &
Ep. ad Julian.
Haret. bap.

fent Egyháznak külső láttatos voltát az emberek szemei elől elvon-
 hassá. Melly bizonyára rettenetes bosszú állása az Istennek ez föld kerek-
 ségén; de midőn azt érdemli az embereknek istentelen gonoszsága, miért
 tufakodnának az Istennek igazítéleti ellen? Így állotta meg bosszúját az Isten
 az elmúlt időkben az embereknek hála adatlan ságáért; Mert mivelho-
 gy az ő igazságának engedni nem akartanak, és az ő világságát kioltot-
 tá; őis visfontag őket értelemnek megvakítására, ostoba hazugsággal
 való megbolondításra, és temerdec fétetséggel való elburítás alá bocsátta,
 úgy hogy az igaz anya fent Egyháznak semmi sinye és láttatos tekinteti
 nem maradna: De ezek között az őveit az kic idefőva helyel elűzetettvén
 voltanak elrőyezve, még az tévölgésnek és fétetségnek közepiben mis
 veszedelműl megtartotta. Ez pedig nem czuda: mert azokat még az Baby-
 loniai vezélyben is és az tüzes kementzének lángjában is meg turtá tartani
 és otalmazni. Melly veszedelmes dolog legyen pedig, hogy az velűnc ellen-
 kező az anya fent Egyháznak ábrázatyát ez hívságos pompaságoc serint
 akarjac bezűltetni és itiltetni, ez veszedelmet mondom, hogy rövideden
 akarom megilletni, hogy befédem felöttéb ne nyuytasd. Az Romai Pa-
 pa (ugymondnac őc) ki az Apostali Székel bir, és az több püspökőc az ő
 kofiomockal, horgaspáltzajockal representalljac és mutattyac elő az anya
 fent Egyházat, és őket kellyen anya fent Egyháznak tartani: és annako-
 kaért meg sem tévelyedherne. De miért? Azért hogy őc Pastora az anya
 fent Egyháznak, és az Urnac fenteltettene. Nemde az Aaron és az nép-
 nec több előttejatói nem voltak az Pastoro? Aaron pedig és az ő fia i-
 kor immár felsentelt papoc vólnának is ugyan vétkeztenec, midőn őc az
 borjut őntenec. Miért nem representáltac, ezeknek értelmec serint, az
 anya fent Egyházat amaz négyház Profetác, kic az Achabnac hazugságot
 jóvendőltenec? De az anya fent Egyház az Michéas részén állott, az melly
 noha egyedül és megvettett állapatu volt, mindazáltal az igazság az ő sa-
 jabol zengedezett. Nem az anyafent Egyház nevet és tekintetit viseltéké
 azoc az profetác, kic az Jeremiásra támadtanac, és azzal diczekedtenec,
 hogy lehetetlen dolog, hogy az Papoc az Törvényben megvétkezzenec,
 és az Bölczec az tanaczba tevelgenének s az Profetác hamissan tanitanának?
 Mind ezeknek egész serege ellen az egy Jeremias küldetic, hogy nekic az
 Isten sárával megmongya, hogy elvéss az papoktul az törvény, azonkép-
 pen az bölczektől is elvétetic az tanacz, és az profetaktul az tudomány.
 Nem illy tekinteres sinye volté az Conciliumnac, az mellyet az Papifeje-
 delmec, Irastudóc és Phariseusoc gyűjtötenec, midőn azoc az Christus ha-
 lálára tanaczkoznának? De am tartásac dolgokat és valtig czüggjenec az kül-
 ső állortzakon, hogy az Christust és az Istennek minden profetiát eretne-
 kecké

Exod. 32. v. 4.

1. Reg. 12. v. 12.

Jerem. 18. v. 18.

Jer. 4. v. 9.

Joh. 12. v. 10.

kecké tegyéc; és ellenbe az ördög sölgaire tegyéc a fent Léleknek edényei-
 vé. Ha pedig olly valóban fogjac az dolgot, az mint tettetic, azt kívánó tö-
 löc, Mődgyac meg nyilván és igazán, miczoda oifagban, avagy helyben ült
 legyen az anya fent Egyház az idő után, midőn az Basileai Conciliunac kö-
 zönséges végezéséből és végső sentéciájából az Romai Székből letétett az
 Eugenius és ő helyebe az Amedens nevű Sabaudiai Hertzeg emeltetett? Né
 ragadhattyac ha meg kell szakadniokis, hogy az a concilium, az mi az külső
 pompát és ceremoniat illeti, readserint való nem volt volna, és nem egy Pa-
 patul hanem kettőtől volt legyen meghirdetve és elrendelve. Ebben Eu-
 genius úgy mint szakadás szerző, partolás támasztó és engedetlen kárhoztar-
 tatott, minden tőle függő Cardinalockal és pispókokkal egyetemben az
 mellyec az Conciliumnac felbontására igyekeztec, De mégis az Fejedelmec
 kedvekből Eugenius ugyan megnyerte az Pápai méltóságoc: Az Ameda-
 usnac válastafa pedig, az melly az közönséges s. Conciliumnac tanaczából
 és munkalkodásból lőtt, fűstbe ment, és semmivé lőtt: ez ak hogy mind az-
 által az Amedausnac is egy Cardinali süveggel, mint egy ugato ebne az kö-
 rzál, bédugart az sáya. Ettől az seregtől és az Egeniustól függőktől kiket
 az Concilium eretnekeknek, visfavonyóknac, tamadás indítóknac esmert
 és vallot, sármaztanac ostan minden egyéb Pápác, Cardinaloc, Pispökőc, és
 Apaturac s Esperéstec, az mellyec az időtől fogva voltanak. Itt sük seg hogy
 megközözöttéknek valljac magokat. Mert ez kettőc közül mellyic rész-
 nec akartjac őc az anya fent Egyház nevet tulaydonítani? Meriké azt tagad-
 ni, hogy ez nem közönséges Conciliulott volna, az mellyben, az mi az kül-
 ső majestáságot illeti, semmi fogyatkozás nem volt: mint az melly két nagy
 Bullackal és függő peczetes leveleccel állatott bé, közönséges nyilván va-
 lo solennitással, az Romai Széknek követei és Praesidensei által áldatott és
 fenteltetett meg, minden ceremoniával megrendeltetett, egyelő dignitáf-
 ban és méltóságba mind végig tartott. Az kezdiké megvallani, hogy az Eu-
 genius minden ő seregével, az mellytől mind ő felsenteltteréseket vőttéc,
 eretnecc volt legyen? Annakokaért avagy az anya fent Egyháznak formáját,
 finet kell külömben megirnioc, avagy pedig mind seregestül valamennyé
 vadnac, az önnön tudományoc serint, elszakadtaknac, anya fent Egyház
 ronóinac tartatnac, ugymint kic tudván tudva és késs akarva, Eretnekek-
 től ordinaltattanac és fenteltettene fel. Hogy ha pedig ennek előtte soha
 még meg nem tapasztaltot, és megne bizonyitott volnais, hogy az anya
 fent Egyház nem köttetett az külső láttatos pompához, önnön magoc sē-
 látomást való bizonságul lehetnéne arról, minékünc, ugymint az kic az
 anya fent Egyháznak fényeskedő neve alatt, ez világ előtt ennyi ideig illy
 kevélyen pompaskodtanac, noha belől és vőltaképpen, az anya fent Egy-
 d

házna véfedelmes mételeyei, és halálos dögleteli legyenec. Nem fölloc itt az ő erkölcsökről és tzigéres latorságokról, mellyel rakvan rakva és kibuzgolan telyes az ő életéc; mivelhogy azt mondgyác hogy őc az olly Pharisaeusoc, az kik nec engedni kellyen, de ne kellyen őket követni. Efébe veheti azt Királyi Felsd: hogyha egyéb dolgaitul valami időcz két elfakasztand az mifalinc nac megolvasására, és nyilvánással megtapaftallya, hogy finte az a Tudomány, az mellyre nézve törvényferint való Ecclesianac akar nac tartatni, merő kénzáfa és főrnü czigázafa az lelkek nec, sőt felgyuyrogatáfa, romlafa és véfedelme legyen az anya fent Egyháznac.

VII. Végezetre tőkelletségé ez bennec: hogy illy gyűlösfegessen beféllic, melly nagy háborut, mennyi támadást és minemü villangafokat indított legyen az mi tudományunk nac praedikállafa, és minemü gyümölczet teremtsen mostanis fokakban: mert nagy méltatlanul minden véfélyek nec okat ez tudományra fogjác, az mellyet az őrdög gonofság nac kellyene tulaydonítani. Az Isten igejével mayd mind véle termett az, hogy soha ugy el nem indul és elő nem megyen, hogy az Satan legottan fel ne serkenne és ellene ne czatázna. Bizonyos és megczalhatatlan esmertető jegy azért ez, az melly által az, az hamis tudományok tul megválastic, az mellyec azzalis könnyen kimutatgyác magokat, hogy minden emberektül örömeft bévétet nec, és ez világnac igen kedvessec. Illyen képpen jatzódott és czufolt meg ez Világnac Fejedelme egy nihaný ház estendőkben többire minden embereket, midőn sürü ferétfegben burultac volna mindenecc, ő maga pedig az Satan mint egy restelkvedve heverő Sardanapalus békeségben üldögelt és trefalódott. Mert mit mivelhetett volna nevétség nél és játéknál egyebet, az ő orfág nac illy békeséges és nyugodalmas bitodalmában? De mihelt az ményei világofság onná fellyül ide alá ründökölvén, az Sátannac ferétfegét vala mennyire elverte, mihelt az Erős az ő orfágat megindította, és megrontotta, ottan felferkent az ő álmából, és fegyverhöz fogott. Es előfer bizonyára az *Brachium secularé*, embereknec kezeit indította meg, az terjedendő igafságnac hatalommal való elnyomására; az mellyel holott né használhatotr, incz elkedő álboksághoz kezdett: és illyen módon az visfakerefteltec által és egyéb latroc által az tudományban visffa vonyafokat és villongásokat indított az igafságnac meghomályosítására és végre eltörlésére. Es ez két hadi serfámmal él mostanis az igafság ellen: mert azon igyekzic, hogy az jó magot emberi erő által és hatalommal ki faggassa és (az mint tölle lehet) az ő konkolyával azt megfoytfa és elnyommasffa, hogy fel ne nevedgyéc és gyümölczöt ne hozzon? De mind ez eckelis hiábanjár, czakhogy mi az Ur nac intését figyelmetessen vegyüc, az ki annac álnoc mesterséget nekünc régen kijelentette, hogy valamimódon minket vélet-

len meg ne farkallana; és minden ő hadi serfámi ellen minket elégge felfegy verkeftetett. Melly ifonyú gonofság továbbá, az Isten igejének tulaydonítani, avagy az támadást, az mellyet lám az istentelenec és bodult emberc inditanac az Isten Igeje ellen: avagy pedig az seftaknac és eretnekfeg nec vétékét, az mellyet az ezalárdoc főnekkonnac, az Evangeliü praedikállafa fogni? Noha ez sem uyság. Mert azt kérdettéc fent Illyestölis, hogyha, Nem ő volna az az ember, ki az Izraelt felháborítaná? Christus ő magais háborúság inditónac tartatott az Sidoktól: Az Apastalok abban vádoltatnac, hogy az községet támadásra indítottac és felzenditettéc. Mit mivel nec mostanis egyebet, az kic minden háborúságot, támadást, zenebonát és verféngést, az mellyec mi ellenünc inditac nac, minékünc tulaydonitac? Mint kellyé pedig ez illyéne zek nec megfelelni, megtanitott minket f. Illyes, hogy tudni illic né mi vagyunc az oc, az kic avagy tévelgést terjeft nec, avagy támadást inditac nac, hané finte ő magoc az kic az Isten erejének ellene tufakodnac. Az mint pedig hogy ez egy felelet elég az ő fhabados kinyeskedéseknec megtzáfolására, azon képpen ellenbe némelleyek nec erőtlen ségeket is meg kell előzni, az kic efféle borrákoztafoc által néha megtántorodnac, és tévelgésbe eytet nec. Hogy azért ez illyen üt közetekben ezec el ne bádogadgyanac avagy le ne veretteffenecc, megtudgyác azt, hogy finte ezen clett az Apastalok on az ő idejekben, az mi mostan mi raytunc esic. Vóltanac foc tudatlan és álhatatlan emberecc, kic az őnnön magok véfedelmére elteker-téc, az mif. Paltul isteneffen vólt irva, az mint f. Peter mondgya. Voltac né-

1. Reg. 18. v. 18.

1. Pet. 3. v. 1.
Rom. 6. v. 2.Rom. 9.
Phil. 3. v.

CALVINVS. ELŐJÁROBESZÉDE:

Luc. 2. v. 34.
 2. Cor. 2. v. 16.
 az Apataloknak czelekednie: Nem kellett volna egy ideig eltitkolnioc, avagy inkább elmulatnioc avagy tellyesféggel elhadnioc azt az Evageliumot mellyet látanac annyifoc viaskodásoknac, veszedelmeknac, és botránkozásoknac gyókerénecc lenni: De ez ilyen sórongatásokban meggondoltac azt, hogy az Christus, útközetnek köve legyen, és botránkozálnac kősziklája, az melly sokaknac esetekre tetetett és feltamadásokra, és olly jegyül adatott, az melly nec ellene mondanac. Ez ilyen batoritással és bizodalommal, minden féle tamadásoknak, haboruknac és botránkozásoknac veszedelmien bátran által mentenec. Szinte ezen gondolatokkal erősiúsuc s batoritúsuc miis magunkat, mivelhogy sicut Pál bizonyította, hogy ez legyen az Evageliumnac vélehozott minden kortatto természetű, hogy halálnac illattya legyen azoknac halálokra, az kik elvesznek: noha hasznunkra vala sokkal inkább rendeltetve, hogy élet nec illattya lenne az életre; és Isten nec creje az hívők nec idvőségekre. Mellyet mijs voltaképpen meglátnac és megrapastalnac ostan, hogy ha az mi haládatlansagunc által meg né vesztegetnóc az Isten nec ez kiváltképpen valo jó teteményet; és azt magunk kárát nem forditanóc, az melly nec az mi idveségünkre valo egyetlé egy esköz nec kellene lenni. De ismet Felségedhez térec o Kegyelmes Király, kérvén alázatosán: Ne iadullyó meg Felséged az mi velunc ellenkezők nec hamis vadolásokon, az mellyel Felséged akarjac ijefiteni; hogy ez uy Evagelium által (az mint oc nevezic) semmi egyéb nem kerestetec, hané tamadással valo alkolmatóság, es minden bűnökre valo szabadság. Mert az mi Istenunc nem szerzője az pártolásnac, hanem az bekeség nec, és az Isten nec fia né foglaja az bűnök nec, az melly az ért jött hogy elrötsa az ördög nec czelekedtetit. Az mi azért minket illet, méltatlanul vádolatunc ez ilyen igyekezetc felől, az mellyek nec soha czac legkisseb jeleczkéje sem találatott mi bennunc. Mi legnunc tudni illic, az olly emberek, kik az királyi birodalmoknak felforgatására sandékozzunc, maga mi tölunc soha czac egy tamadási fő se hallatott, és az kik nec élet ec mindenkor békesége nec esmeretett, valamig nekunc a Fels. országában volt lakásunc, és minekutánna imár házunktol elkergetettünk is, né sünunc meg Felségedért és országodnac jó állapotjáért könyörögni. Mi keresunc hogymár szabadságot minden féle gyalázatos bűnökre, kik nec magok viselésében noha foc megfeddendős találat hatic, de semmi olly iszonyu büntetésre illendő né találat ec, és legyé halá az Isten nec, né olly hitványul mentunc elő az Evageliuban, hogy az mi életunc ez hidalómal gyalázóknac igaz példájul né lehetne az tisztasagra, emberségre, irgalmaságra, mértékletességre, békeséges türester, alázatosságra és egyéb jószágos czelekedetekre. Es bizonyára hogy mi az Istét né sünnyel féllýuc, tisztelyuc, az igazság sélátomást bizonyította: mert mind életünkkel, halálúkkal akar-

AZ FRANCIAI KIRALYHOZ.

akarjuc az ő nevét tisztelni: Sőt az mivelunc irégy Ellenkezők nec fájokis késerítettett arra, hogy az mieink között némellyek nec ártatlanságokról és pólári tisztességes voltokról bizonságot tenne. az kibben czac az az egy büntetettől halállal, az mi kiváltképpen diczéret revólt volna méltó. Ha pedig némelly ec az Evagelium sine alatt tamadás inditóc vadnac (az minemüec még ez ideig az te Felséged királyi birodalmában né találat ec) avagy pedig ha valamelly ec az ő bűnre valo saytalan bátorságokat az Isten től nekunc adatott kegyelnecc nevével palástollyac, (az minemüket sokat esmeric) az oc ellen való az törvényec, és az büntetés ec, az melly ec kel az ő érdemec sicut keményen hozzájoc kell nyulni: czac hogy azon közbé az Isten Evageliuma, az gonosf emberek latarsága miatt gonosful ne kellyen hallani. Es éképpen, Hatalmas király, az mi rágalmozóinknac mérges vadolása bővebbedkén vagy on Felséged elcibe adva, hogy F. az ő részekre felötté ne hajollyon: de félec azon hogy talám felötté bis czelekedtem, mivelhogy ez előjáróbéséd mayd egéss mentő feleletté nevedetec: noha né volt sandékom hogy abban mentségre valo befédet serezze, hanem czac hogy Fels. elmejét az ügyek nec meghallására engeffellýem, melly F. elmeje noha most tölunc elforditatott és idegenitet őt, sőt még ellenunc valo haragrais gerjesztetett; de jóremenségunc vagy on abban; hogy Fels. nec ismet kedvét nyerhesúc, hogy ha ez mi vallásunkat, mellyet magunk mentségere valo feleletül adunc Fels. nec elejébe, előbbé vót harag nélkü es előbi megiti lésnélkül figyelmetessen egy sicut megolvafandgya. Háhol pedig, Fels. füleit ugy elfoglalandgyac az gonosf akaró irégyek nec susarlási, hogy az bevádoltattak nec semmi meghallás, és mentségre valo szabadság Fels. nec nem engedtetec: és pedig az nyughatatlan ördög ec Felséged nec megégedéséből és elűréséből, fogsággal, veszfözéssel, czigazással, jószágoknac dulasával, égetéssel sicut élé dühösködendic, minékunc bizonyára ugymint felmésarlásra sicut sicut juhoknac börtünkkel kell fizetnunc: de ugymindázaltal hogy békeséges türester birjuc az mi lelkeinket, és elvárjuc az Isten nec hatalmas kezét; az melly minden kétség nélkül az ő idejében eljő az mi segedelmünkre, és felfegyverkezett késületivel megmurattya magát; mind az sicut nyek nec nyomoruságból valo szabadására, mind pedig megbüntetésre az czufolóknac és megútálóknac; kik mostan illy gunyoson és fennyen kevék nec. Az minden Királyoknac királyja az Ur Isten; Felséged nec királyi sicut erősítte meg Igassággal és Sellye sicut igyenefféggel.

Amen. Kólt Basileában, kis aszony havánac 1. napján.

1536. estendóben.

CALVINUS JANOS ELŐLJAROBESZEDE.

EZ Könyvnek első kiboczarásában, mivelhogy olly előmenetelét, az mineműt az Úr az ő véghetetlen jóvoltából engedett, semmiképpen nem reménlettem, nagy résfent (az mint az kisdolgokban szokott lenni) czac könnyű munkát töttem. De minekutánna megéjtetem, hogy azt may minden Isten-felő hívec olly nagy kedvel vöttéc, hogy én nem hogy remánleni de még czac kivénisem meretem volna: az minthogy azért észmerem azt fivemben, hogy ez aránt érdemem felött való beczület tulaydonitáséc énnékem; azonképpen visfontag nagy hálá adatlanságnac alítottam lenni, hogyha azoknac ez én hozzam s' az én munkámhoz való jó akarattyoknac ennekutánna is az én vékony erőm serint kéfi engedelemmel megfelni nem akarnéc. Es ezt nemczac az másodic kinyomtatásban próbáltam és kiferttettem meg, hanem valamennyifer ostan ez munka kiboczzattott tölem mindenkor megis öregbitetett és megjobbitatott. Noha pedig még eckédig ez dologbanávalo munkámat meg né bántáde; magá bándékánac addig eleget né tehetté, miglévégezetre ez jelen való rédbe foglaltatnéc. Ez remenségbe vagyoc azért, hogy monstan olly formán boczzatom sem eleibe, hogy mindnyájan közönséges itiletteckel javallani fogjátoc. Es bizonyára melly nagy forgalmatossággal és kemény igyekezettel vóltam azon, hogy ez munkat az Isten anya s'ent Egyházánac hasznára elkéfithestem, annak nyilván való bizonságát mondhatom: Mert ez elmúlt télben midön azt alitanám, hogy az raytam való negyednapi hideglelés neké halált hozzon, mentől kemennyebben forongatott az nyavalya, annál kevesbé kedveztem magamnac, hogy ez könyvet halálom előtt eleven értéken hagyhatnám uránnam; hogy az híveknek kedves és emberséges gerjésteleket, melly által ez munkára inditattam, helyettem valamennyiben meghálálná és megtéríténé Akartam volna bizonyára ha hamaréb elvegezhettem volna, de elég hamar lótt, az mi jól lótt. Ackor alitom pedig hogy alkolmatos időben boczzattatott legyen ki, midön veendem esembe, hogy ennekutánna bőveb hasnot fogjon hozni az Isten anya s'ent Egyházánac, hogy nem mint ez előtt. Ez egyedül az én egyetlen egy kívánságom s' ezt keresem

AZ OLVASÓHOZ

kérefem fivé serint. Es bizonyára veftettül vólna nekem dologom, hogyha egyedül az Istenec javallásán meg nem elégedvén és nyugodván, vagy az tudatlá embereknek bolondés elfordult tettzéseket, avagy az gonosoknac hamis és mérges itiletteket meg nem vetném. Mert noha az Isten az én fivemet mindeneftől fogva, az ő orfágánac buzgosággal való terjéftésére, és az közönséges hasonnac elősegítő bándékára fordította és foglalta, mellyfelől jólelki észmeretemis vagy on, és bizonságó az Isten és az ő angyali, hogy miolta az Egyházi Tanító tisztet felvetté semmi egyéb né volt az én fő bándékom, hané hogy az tista tudománt állatvan és otalmazván foglallyac az anya s'ent Egyháznac: mindazonáltal nem alitoc fenkit, hogy ennálamnál töb rágalmazásockal mardostatnéc és faggattatnéc. Mikor s'inte imár az Irásnac kellyene nyomtattni, bizonyal megéjtetem, hogy Augustábá, holott az Imperium Rendinec vólt gyűlése, felőlem olly hir költerett és hintert, hogy én is meg az Papistaságra haylottam: és hogy ez hamis hirt az Fejedelmec udvaribá némellyec illetinél nagyob kedvel kaptac legyen. Ez tudniillie az ő hálá adóváltoc, az kiknél tudván voltanac az én alhatatosságnac soc jelenségi, az mellyec miként hogy ellékeznec ez hamis hirrel: az őképpen attul engemet az igaz és emberfeleges itiletü emberec előtt méltám otalmaznioc kellett volna. De megfegyenyülés hazugsában marad az ördög mindé ő seregével, ha azt alitya, hogy engemet ez dohos hazugságokkal, reamomolván, és ez boffus méltatlansággal, felelmessebbé vagy lassubbá tehesse. Mert bizonyal hísem hogy az Isten az ő mondhatatlá nagy jóvoltából megadgya azt énnékem, hogy ez ő s'ent hivatalánac folyásában, egyelő és illendő türodelmességben mind végig megmaradgyac. Melly dolognac ez kiboczzatásban uy jelenséget mutatom az Keresztýe olvasóknac. Ez volt pedig ez munkában végső bándékom, hogy az s'ent Theologianac s'eretójét az Isten igejénece olvasására uy elkéfitenem és igazitanám, hogy arra nekic igyenes ösvenyec lehetne, az mellyben mindé botráncokozás nélkül könnyen előb előb mehetnéne. Mert ugy aránzom, hogy az egész Religionac Corpusát, derekas summaját ugfoglaltam itt egybe, és olly rendbe s'abtam, hogy ha ki azt jól megtanuladgya, né lesse annac nehéz megfemelleni, mit kellyen kíváltképpen az s'ent Irásbá keresni, és annac könyveibé való dolgokat melly tzilra kellyé igazítani. Annak okaétt ezt ugmint által utat megferezvén és eligyégetvén, ha énekutánna az s'ent Irásbéli némelly könyvekre valami Magyarazatokat boczzatandoc ki, mivelhogy nem lesse s'ükség, az vitatott ágazatokrol hofsu disputatiot inditanom, és az közönséges főz ő ágafatokra kitérülöm, mndenkoro rövidségre igyekezé. Melly által az istenfelő olvasois soc és unalmas munkatul menekedic meg, az mennyiben ez könyvnek, fundamentom serint való értelmével, ugmint s'ükséges eszközzel járul az dologhoz.

CALVINVS ELŐJÁROBESZÉDE

De mivelhogy ez én bándékomnac elintézésémnek oka és mód-
gya, annyi Commentariusiimban, és magyarazo Irásiimban, mint egy tükör-
ben világossan láttatnac, inkább akarom hogy az dolog ő maga mutássa meg
magát minemü legyen, hogynem azt főval diczérném. Légy egészségben
kegyes olvasó, és ha az én munkaimbol valami hasznót véhetk, engem kö-
nyörgésseddel az Istennél az mi Atyánkál visontag segits. Adatott Ge-
nevában, kis Afonny havának első napján. 1559. éftendőben.

Rövid tanításra vala az Bándéc,
De gyakorlásbol az könyv öregbedéc.

Augustinus Epist. 7.

En azoc száma közöttül valónac vallom magamat, az kis öregbedvén: irnac, és ir-
ván öregbülne tanuságokban.

TVDO-

TVDOSITAS
AZ CALVINVS
HIVATALAROL.

IVELHOGY főemberec kárhóftattyác az mit ő
magoc főha nem olvastanac, és egyfálnyéra sem ér-
tene, illendőne láttatot, hogy ez ember, mellyet az
Magyaroc még ez ideig igazan meg nem halgatta-
nac, elő állattatnéc, és az Magyaroknac Magyaról pre-
dikállanác az megfőhitett Christust. Es ez az ő hivata-
lanac sinczen ellene, hogy midőn ő az Istennec Igaf-
ságat állattya, az Magyaroktulis meghalgattaséc.

Mert előfő az ő Tanító tífinec kezdetiben, rend főerint hivattatott
Argentínába és állattatott az Egyházi főlgálatba, midőn ott az beczületes
Tanác az Fráciából és Belgiumbol élkergettetett Keresztényeknek Téplo-
mot engedne és Egyházat rendelne 1538. éftendőben, az mint ez az Sleida-
nus Historiájából mindeneknél tudván vagon. Es ott ő nagy beczületben
és tíftefségben tartatott az tudos drága emberektől, Bucerustól, Capítotól,
Hediontól és egyebektől, kic ackaron mint az drágakővec úgy tündöklöt-
tene az Isten anyá fient Egyházában. Az mint hogy ugyan akkor az ott va-
lo fő Iskolábanis közönségesen olvasta és tanította az fient Irást, úgy hogy
őtet nem czac az Franciajac, és Belgác, hanem az felső Német Országbéli-
kis hasonnal halgutnác. Es ugyan ott nem czac ez Könyvet, mellyet az előtt
Basileában nyomtattac ki, öregbitette meg és boczotta uyonnanki, mellyet
eckorig jóvá kellett hagyni: hanem ez Argentinai hivatalaban írta és boczát-
ta ki az Róma béliekhöz írott levélre valo commentariussátis. Annakfőlöt-
te olly fserenczeje volt ez ő megemlített hivatalában, hogy Isten kegyelmé-
ből nem keves Anabaptistakat vagy uyonnac keresztelieteket tétetene meg
az igaz Hitre, úgy annyira hogy sokan messze földrőlis eljőnének hozzája.
Máfőfőfor, vóltanac az időben egy nihány országos Gyűlések az Impe-
riumban, Vormáciában és Ratibonaban, az mellyekre küldendő főfő kö-